

MAITE MINTZOA

Aurten dugu Frederi Mistral'en *Mirèio* poema ederraren eun-urteurrena. Mistral'en eta gure izkuntzara poema ori gogo sutsuz eta esku trebez itzuli zuenaren gorazarrez, zaitxo bat artzen dugu emen, "Orixe"-k 1930'garrenean euskeraz agertu zuenetik. "La culido" deritzan bigarren kantuaeren azkena da.

Erori ta bela askatu zen neska besoetatik eta irasagar-lorea baño zurbillagorik zutitu zen. Bi gazteak eseri ziren muñaska batean elkarren ondoan. Elkarri apurtxo bat begira ta esan zuen saskigilleak: Miñik artu al dun, Mirei? Deabruen zugatza! Ostiralez aldatuko zugatz zorigabea! Iगतuko al aiz! Pipiak yanen al au! Nagusiak gorrotatuko al au! Neskak, aldiz, ikaretan erantzun zuen: Ez diat batere miñik artu; baña, zer duen ez dakiela nigar egiten duen kuñare-aurra bezala, zerbaitek estutzen neok, eta ikustea ta entzutea eragozten zidak; biotza pil-pil, bekokia ameska, ta odola irakiten zedukeat. Kiman berandutu zainalako amaren bildur ote aiz? Orixe gertatzen zitzaidan niri ere soñekoa zarpilduta masustetan aurpegia ubelduta etxolara berandu biltzen nintzanean. Ez, ez, esan zion Mirei'k; beste naigabek estutzen neok. Agian, esan zuen Bikendi'k, eguzkiak gaitz egin din. Ba dun sorgin zar bat, Taven, Baus'ko mendietan; lilluratzaile dun; baso bat ur bekokiari ezarrita eguzki-izpiak lilluratzen ditin, eta buru goritik basoaren barnera sartzen ditun kristalean barna. Ez, ez, esan zuen neska ederrak: eguzkiaren beroak ez ditik ikaratzen Crau'ko neskak... Baña zergatik ez esan?, barrena lertzen zedukeat eta. Bikendi, Bikendi, zer dudan yakin nai al duk? Ik maitemindurik nardukak.

* * *

Erreka-ertzean aize garbia, zotala ta sarats zaarrak atsegiñez arritu ziren. Ai, erregintxo! Ain ederra izanik olako mintzo gaixtoa

dun?, esan zuen saskigilleak. Arri ta belarri egiñik negon! Nola? I ni-regatik maitemindurik? Jaungoikoarren, Mirei, ez niri bizia kendu, orain arteo zori on izan diñat eta; ez niri siñestarazi eriotza lekarkidaken gauzik; ez, arren, niri istarik egin, Mirei! Ez dezadala zerurik gezurra ba diot, esan zuen neskak: siñista ezak. Maite aut, eta orrek biziko au, Bikendi. Andregaitako nai ez ba nauk ordea, anker orrek, naigabez gaizkituko nauk eta ire oñetan akituko, biotzillunik. Ez olakorik esan, erantzun zuen totelik yaun Anbrusi'ren semeak: gu bion artean lezea zegon. I, Basaka-bordako erregiña aiz ta guziak mendean daduzkan; ni, Valabrega'ko saskigille ezereza, Mirei; nekazari gizagaxo bat. Eta zer zio, ene maite, yaun naiz saskigille izateak, atsegin bai akit?, erantzun zuen arin, bala-lotzaillea bezain gorri. Naigabeak niri odolak urtzea nai ez ba duk, Bikendi, zergatik dirudidak ain eder ire zarpillekin?

Nexka zoragarriaren aurrean Bikendi naasirik zegoan, sugeak odeietatik geldituz etxerazten duen txori zoratu bezala. Sorgiña aiz bada i, esan zion zartez, ire begiratuak orrela zoratzen nauen ezkerok; ire mintzoak burura eman zidan eta nire baitatik atera neun moskorra bezala. Ire besarkak ene pentsamendua sutan yarri duela ez dakin? Ara bada, saskigillekume oni iseka egiñen ba dion ere, no, nik ere maite aunat, Mirei; maitearen maitez iretsiko induket. Ik esanen ba idanan "urrezko auntza nai diat; iñork larratzen eta yeitzen ez duen auntza; arkaizpeetan Baus'ko oroldioa milikatzen duen auntza bear diat", edo arrobietan galduko nindunaken, edo emen ekarriko niken urre-illezko auntz ori: ortaraño maite aunat. Izar bat nai diat nik, esanen bai u, ez itsasok, ez basok, ez ugoaldek, ez urkatzailek, ez suk, ez burnik, ez lidaken galaraziko: zerua ukitzen duen mendi-tontorretara yoanen ninduken aren billa, ta igandean ire lepotik dilindan eramanen uke. Ikustenago ta zoratenago naun... Adi zan, Mirei, bein batez ikusi ninan bide-ondoan arkaitz soillean errotutako pikondo bat, Valleclusa'ko aitzuloan. Muskerrari yazmin-txaparrak ere baño itzal gutxiago egiten zionan. Badakin nola bizi den pikondo ua? Urtean bein, uin batek ureztatzen zition erroak, eta bear duen ur guzia ordun edaten din, urte guziko egarria iltzen duelarik. Beatzari eraztuna bezala zegokinat au niri. Ni naun bada, Mirei, zugazño gaixoa, ta i aiz iturria ta ezoa. Yainkoari liotsan, gizagaxo onek urtean bein bederen, orain bezala, belauniko, ire aurpegi-erraiñu ortan atsegitea ta batez ere ire beatzak ikaraz biguinkiro musukatzea. Mirei'k maite-pilpiraz entzuten zion. Ark, berriz, zorabildurik gerritik eltzen dio nexka zorabilduari, ta besarkatzera doakio. Mirei!, otsegin zuen artan mintzo zaar batek zugaztian. Mirei! Seda-arrak ez diñate yanik gaur eguerdian. Ikusi al duzute ler-adaburuan etxetxori taldea kokatzen arrastirian eta, bat batean, buruxka-biltzailereren baten arri-ukaldiz

izutzen eta basora iges egiten? Olaxe ikaraturik doazi zabaldian barna neska-mutil maiteminduak. Nexka borda aldera itzik atera gabe, bildutako ostoak buruan; mutilla berriz geldi, tutulurik, otalurrean barna laisterka doaien nexkari begira.

